

Élet ÉS TUDOMÁNY

A MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT HETILAPJA

VIII. ÉVF. 12. SZÁM.
1953 MÁRCIUS 25.

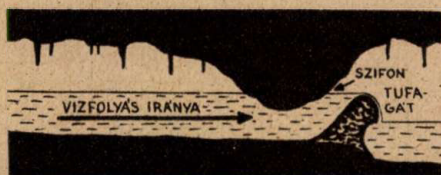
ÁRA: 80 FILL.

BÚVÁRRUHÁS FELFEDEZŐ ÚT A BÉKEBARLANGBAN

A Békebarlang bejáratától mintegy tíz kilométer távolságban a föld alatt terpeszkedik egy szifon. Hetek óta akadályozza a továbbjutást.

Szifonoknak nevezzük a barlangok ama rövid szakaszait, ahol a sziklamennyezet hirtelen aláhajlik. Még pedig olyannyira, hogy eléri a vizet. Ilymódon csakis víz alatt lehet e pontokon tovább jutni.

Az a szifon, amely most útunkat állja, nem az első a Békebarlangban. A »fölfedező ág«-ban már 21-et hódítottunk

A »szifon« keresztmetszete

meg és a főágban is többet legyőztünk. Csakhogy e korábbi szifonoknak volt felső, a víz útját megkerülő, agyagos, szűk járatuk. Rajtuk keresztül mászva nem kellett az alacsonymennyezetű szifon hideg vizébe ereszkednünk és a víz alatt, kényszerfördőben keresni a továbbvezető utat.

Hanem az utolsó szifont, úgy látszik, nem kerülhetjük meg felülről. Alapos vizsgálattal megállapítottuk: nincs más út a továbbjutásra. Víz alá kell bújunk. A víz alatt folytatódó barlangban kell előremennünk mindaddig, míg a mennyezet újra a víz szintje fölé emelkedik és a túloldalt ismét levegővel telt, szabad barlangrészekre bukkanunk.

Ha ugyan találunk ilyen egyáltalán. Hiszen az is előfordulhat, hogy már a barlangrendszer természetes végén vagyunk és éppen a szifonnal végződik a barlang. Aztán az is lehetséges, hogy folytatódik ugyan a barlang a szifon után, de hosszú a szifon és nem lehet

átbújni rajta rövid idő alatt, ameddig visszatartathatjuk lélegzetünket. Ha ez lehetetlen, ha tüdőnkben a friss levegő elfogyott és a szifonnak még nem értük el a másik végét, aligha fordulhatunk vissza.

Vita egy veszélyes szifon körül

Az utat ugyanis visszafelé lassabban s nehezebben tehetjük meg, mint oda-felé, mert a szifonban folyó patak vize befelé sodor.

Holtbizonyos veszélyként fenyeget a megfulladás!

Mit tehetünk hát?

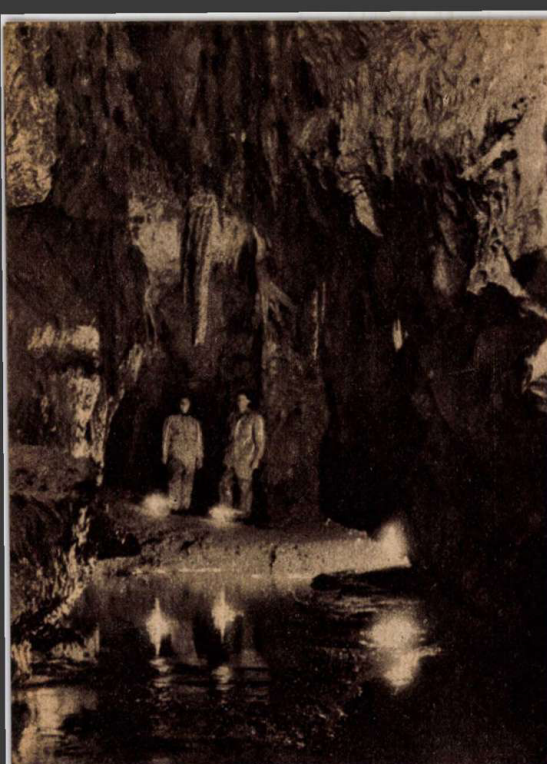
A barlangkutatás egyik legnehezebb feladata áll előttünk. Vízfolyás irányában kell áthatolnunk a szifonon. De vajon vállalkozhatunk-e a veszélyes feladatra? Ha a másik oldalról tudnánk a szifonhoz közelíteni, nem lenne semmi különleges nehézség. Akkor a szifon előtt a patakmeder részek mélyítésével annyira csökkenthetnők a szifonban a vízszintet, amennyire éppen szükséges. Ahol állunk, erről az oldalról azonban vajmi keveset tehetünk.

E kérdésről tanácskozunk a Békebarlang bejárata előtt; a ránkboruló holdvilágos hideg éjszakában, a Földtani Intézet sátoztáborában, ropogó táboztűz mellett.

Néhány órával ezelőtt még mindnyájan lent jártunk a barlangban. Bár testünket gumiruhával védtük a víz ellen, a több kilométeres hidegvizes szakaszon nagyon is erősen átfáztunk. Hogyne fáztunk volna. Hiszen a víz egyes helyeken

A barlangkutató expedíció tábora a bejárat felett

A földalatti patak tágas terembe torkollik

csaknem nyakig ér. A fölfedező úton gyakorta sóvárogtunk a táborház melege után. Most pedig érezzük, hogyan járja át tagjainkat a tűz kellemes melege. S alig melegeedtünk meg, máris visszavágyunk megint a föld alá, folytatni a pazar szépségű ismeretlen barlang teljes földerítését.

— Az az érzésem — hangsúlyoztam munkatársaim előtt —, hogy még nem értük el a barlang valódi végét. Ez a pont csak egy szifon lehet.

— Az lehetséges — replikázott Vértés László, a Nemzeti Múzeum ősrégésze —, de mi erre a bizonyíték?

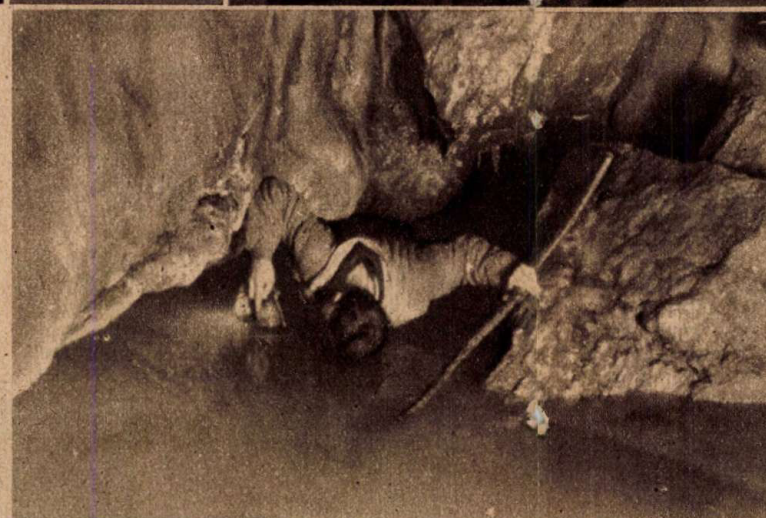
Az áruló vízfesték

— A barlangnak ez a vége — bizonyítottam — olyan hirtelenül záródik, minden átmenet nélkül, ahogy a szifonok szoktak jelentkezni. Ha már a forrás közelében lennénk, a szifonok sorozatával kellene találkozunk, a barlang egyre szűkülne és alacsonyabb lenne, fokozatos átmenetekkel. De láttatok, nem ez a helyzet.

— Hát igen, ez kétségtelenül amellet szól — vetette közbe Zsidi János kartársam —, hogy Jakucsnak alighanem igaza van. Úgy fest a barlangnak ez a része, mintha a szifon után hosszú foly-

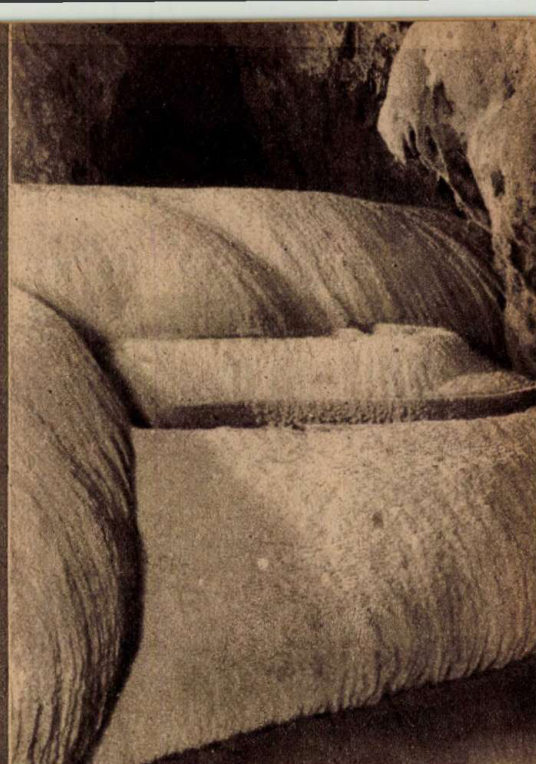
Vértés László magára ölti a szifon előtt a búvárruhát

Magyari Gábor a szifon átúszásának lehetőségét vizsgálja

A szifon közelében...

Hőfehér, gyémántosan csillogó mésztufa, a barlang egyik ritka szép képződménye

tatás következne. Azért ez csak föltevés marad mindaddig, amíg meg nem találtuk.

— Helyes az érvelésed, csak hogy ezért a bizonytalanságért nem kockáztatom a bőrömet — kapcsolódott be a beszélgetésbe Venkovits elvtárs, a Földtani Intézet munkatársa.

— Könnyen és hamar elválnék, hogy érdemes-e foglalkozni a szifon meghódításával — vettem át újra a szót. — Anélkül, hogy átjutnánk a szifonon, megállapítottuk: vajon mögötte hosszú folyótatódik-e még a barlang.

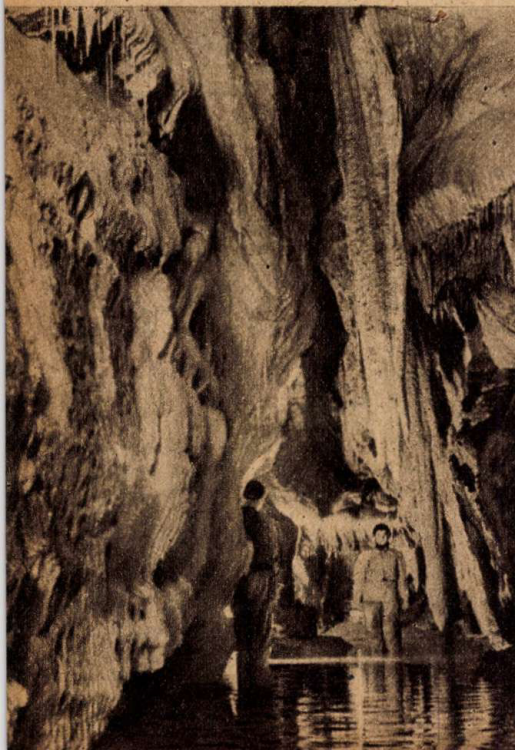
E szavakra mindnyájan kíváncsian fordultak felém. Várták, mit akarok még mondani.

— Bemegyünk újra a szifonig — folytattam — és viszünk magunkkal vízfestéket. Közvetlenül a szifonnál megfestjük vele a vizet. Aztán embereinkkel figyelve a Komlós-forrást, mikor jelenik meg benne a zöld festék színe. Persze, pontosan jegyezzük fel a víz megfestésének időpontját. E módszerrel majd meglátjuk, mennyi ideig folyik még a víz az ismeretlen földalatti úton, tehát számíthatunk-e még hosszú, feltáratlan barlangszakaszra. Ha a festés után hamarosan, 20–30 perc alatt jelentkezik a víz, a szifon a barlang végét jelenti.

A »titánok folyosója«

Patakos barlangrészlet. A középső függő cseppkővet a barlangkutató humor »anyósok nyelvén« nevezte el

De ha még több órás utat tesz meg a patak, nagyon is érdemes a szifon átbújásával foglalkoznunk, mert akkor hosszabb barlangi szakaszt tudunk még feltárni.

Ebben állapotunk meg. A vizet a szifonnál másnap megfestettük. És a festék jellegzetes zöld színe csupán a festés pillanatától számított 74 óra múlva jelent meg a Komlós-forrásban.

Előkészület a földalatti expedícióhoz

Vértes elvtárs azonnal Pestre utazott, hogy bűvárruhát szerezzen. Immár esküdni mert rá, hogy a szifon után még hosszabb barlangrész következik. Október 19-re megérkeztek a bűvárfelszerelések és Póltz István bűvár társaságában megjött Vértes elvtárs is. Főlkészültünk a hatalmas földerítő útra. Hármunkon kívül Kincses Júlia barlangkutató kartársnőnk és Hollenzer Béla, a Magyar Foto kiváló fényképész riportere nevezett be még a túrára.

Az expedíció előkészületei igen nagy gondot és széles körűtekintést kívántak. Nem tudhattuk előre, hány napig kell majd egyfolytában a föld alatt menetelnünk. Úgy kellett összecsomagolnunk, hogy minden szükséges holmink együtt legyen és mégse hordozzunk nagy terhet.

A szifonig kellett szállítani a bűvárfelszerelést.

A bűvárruha a sűrített levegős palackokkal, sisakkal, ólomsúlyokkal együtt többet nyomott másfél mázsánál. Vízhatalanul és kisebb csomagokba széjjelosztva készítettünk elő 12 kilogramm karbidot. A szükséges hideg élelem ugyancsak 12 kilogramm. További felszerelésünk: fejenként egy-egy karbidlámpa, gumival vízhatlanított rúd lámpa tartákelemekkel, a szifon alatti világítás céljára, két liter erős pálinka, tartalék száraz és meleg alsóruhák, összesen 15 kilogramm súlyban. A fényképező felszerelés három, körülbelül 4 kilogrammos táskából és az állványból állott. Ezenkívül olyan apróságokat is számba kellett vennünk, mint a vízhatlan csomagolású gyufák, cigaretta, tartalék lámpaégőfejek, égőtisztító-tűk, harapófogók, egy kis kézi csákány és kalapács, 20 méteres kötél, továbbá tapogatóbotok. Orvosságainkat — karil, aszpirin, kötszer s egyebek — vízhatlan csomagolásban a sapka hajtásába helyeztük. Aztán vittünk még telefonfelszerelést is, amelyet ugyancsak óvnunk kellett a nedvességtől.

A csomagok bizony ijesztően sokat nyomtak a mérlegen. Szó sem lehetett arról, hogy mindent magunkkal vigyünk. Kihagyni valamit pedig ugyancsak nem kívánatos. A leglényegtebbnek látszó holmi kimaradása is az egész expedíció eredménytelenségét okozhatta volna. Nem tehetünk más-ként, az expedíciót egy nappal elhalasztottuk és barlangkutató munkásainkkal előreküldtük a bűvárfélszerelést a szifonig. A poggyász legsúlyosabb részétől ily módon megszabadultunk. Persze a maradék is éppen elég volt. Mégis kisebb fáradsággal közelíthettük meg azt a pontot, ahol a tulajdonképpeni munka várt ránk, 10 kilométerre a kijáratától, a földalatti világ alsó végénél.

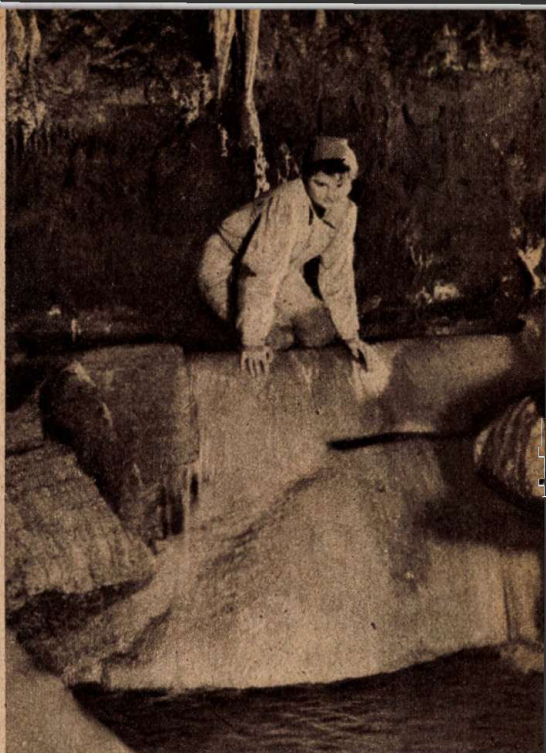
Egy hajmeresztő vakmerőség láttán

Amíg a bűvárruhát beszállító expedíció visszatért, addig felhasználtuk az alkalmat az előkészületek okozta izgalmak, fáradsalmak kipihenésére. Néhány órai alvással új erőt gyűjtöttünk a nagy útra. Embereink 17 óra múlva holtfáradtan jelentkeztek: a feladatot előírásszerűen teljesítették. Két gumiruha azonban erősen megrongálódott, újabb használatbavétele előtt alaposan meg kellett vizsgálni és a szakadásokat meg-
ragasztani.

Végül is október 21-én délután négy órakor minden elő volt készítve. Elindulhattunk a nagy útra.

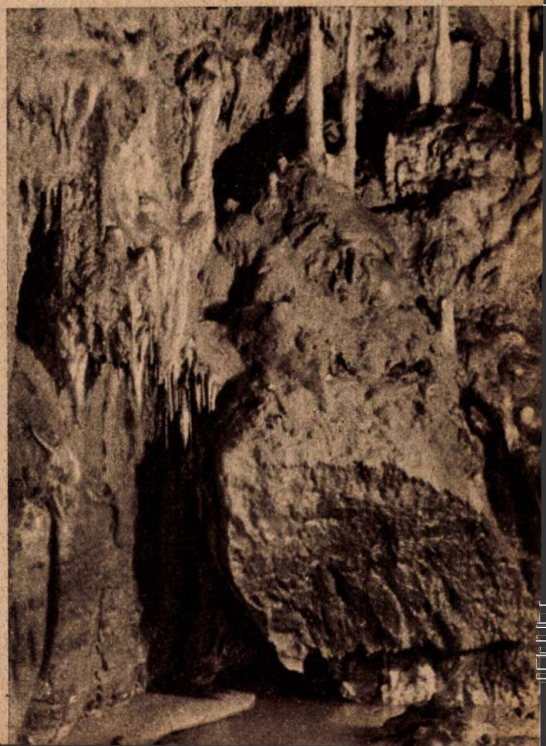
Közben a szifonra vonatkozólag újabb adatokat tudtunk meg. Október 20-án engedélyt kért e sorok írójától Magyar Gábor, hogy két geológus-hallgató társával engedjem be őket a barlangba. Fényképezni is akartak. Magyar kérését nem tagadhattam meg. Egyenest azért utazott megtakarított pénzén Budapestről az aggteleki táborba, hogy szívvel-lélekkel segítsen nekünk az új barlang, a Békebarlang földerítésében. Gábor barátunk már többször bebizonyította nekünk a kutatás során segítő készségét. Már szinte belső munkatársnak számított.

Nos, Magyar egy meglepetést szánt nekünk. Átúsza a szifont! Hajmeresztő vakmerőséggel, meztelenre vetkőzve, beúszott az ismeretlen hosszúságú szifon alá! Hat méter vízalatti úszás után a túloldalon ismét levegőt kapott a víz fölé. Így bizonyította be élete kockáztatásával, hogy a barlang tovább folytatódik. De egy további barlangszakasz bejárására már nem futotta erejéből. A szifon másik végéről visszaúszott és

Az »öttufa-gát« egyik részlete. A kisebb-nagyobb tavacsok lépcsőzetesen helyezkednek el; egyikből a másikba ömlik a földalatti patak vize

A barlang egyik festői részlete

utolsó erőfeszítéssel kijött a barlangból. Mihelyt a mozogni is alig tudó Magyarit megláttuk és meghallottuk beszámolóját fegyelmetlenül és vakmerő cselekedetéről, újra meggyőződhattunk róla, mit jelentett a barlangkutatás régente és ma. Régente egyének szeszélyes, kockázatos és hírnévhajhászó vállalkozásai jelentették a kutatást állami segély híján. Magyar szeszélyes elhatározásával, vakmerő tetteivel, akarva-akaratlanul a régi útra tévedt vissza. Csak azért, hogy 5 legyen az első, hajlandó lett volna talalmunk ellenére életét áldozni a fölfedezés egyéni dicsőségéért.

— Ejnye Gábor — dorgáltuk —, nem akard belátni, hogy effajta könnyelmű hőstettre napjainkban már nincsen szükség? Bizony, helytelenül cselekedtél. A barlangot nem azért tárjuk fel, hogy magunknak hírnevet szerezzünk. Forrón szeretett magyar népünk fokozódó művelődési vágyait kívánjuk vele kielégíteni. És államunk mindenben támogatja ezt a kutatást. Most mi bemelegyünk búvárruhában és amit te nem tudtál megtenni, még életed kockáztatásával sem, azt mi korszerű felszeresünkkel veszélytelenül és biztosan elvégezzük.

Vége az expedíciónak. Jólesik a táborfűz melege

Magyar bünbánóan belátta érveink igazságát. Ígéretet tett, hogy ha ezt a kalandot egészségben túléli, többé nem fog »egyénieskedni«.

27 órás fölfedező túra tanulságai

A búvárruhás fölfedező túra 27 óráig tartott. Ezen és a követő földérítő túrákon a barlangnak egy újabb, nagyon gazdag szépségű részét sikerült megismernünk. Immár a szifon túlsó oldalára átjutáshoz nem kell többé sem búvárruha, sem életveszélyes vízalatti úszás. Nem kell pedig azért, mert néhány tufagát átvágásával a víz szintjét lesüllyeszthettük. Ily módon a régi zárt szifon nyílttá változott. Szabaddá vált az út további kutatásaink számára.

A »búvárruhás szifontól« néhány száz méterre egy újabb szifonra bukkantunk. Ezt azonban megkerülhettük fölülről, száraz lábbal is. Amikor e szifon meghódítására megszerveztem az újabb és egyben a multévi kutatási időszak legutolsó fölfedező-expedícióját, közvetlenül a barlangba leszállás után nagy eső kerekedett. Az esőzés megduzzasztotta a barlangi patak vizét, úgy, hogy földérítő expedíciónk nem tudta elérni célját. A fölgülemlett víz miatt még az első szifont sem tudtuk megközelíteni.

A Békebarlangot tehát mindmáig nem tártuk fel véges-végig. Ez évben újabb eredményes feltáró expedíciókat kell szerveznünk az újabb hatalmas szakaszok megismerésére. Nem lehetetlen, hogy a Békebarlang ezeknek a szakaszoknak megismerése nyomán majd hosszúságban is elébe ugrik a régi Aggteleki-cseppkőbarlangnak, a Baradlnak.

Jakucs László

(Részlet »A Békebarlang fölfedezése« című készülő könyvből.)

Következő számunk tartalmából:

A »Nagy Gyűrű« — Hatvan éve halt meg Puskás Tivadar, a telefonközpont feltalálója — A Karácsony és a Húsvét eredete — Malájföld: Anglia kincsesbányája — Meteorológiai segítség a gyermekgyógyászatban — Az acél útja — Kísérletezzünk és gondolkozzunk.